

Расюк Е.В., доцент кафедри
кримінології та кримінально-
виконавчого права Національної
академії внутрішніх справ, кандидат
юридичних наук, доцент

ДЕЯКІ ПИТАННЯ СУЧАСНОГО СТАНУ
РЕФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ЖИТЛОВО-
КОМУНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА ТА ЙОГО ЗАХИСТУ
ВІД ЗЛОЧИННИХ ПОСЯГАНЬ

В Україні сучасний стан реформування системи житлово-комунального господарства (далі ЖКГ) не тільки не зазнає позитивних зрушень, а навпаки з кожним роком він дедалі

погіршується. Ситуація у ЖКГ є критичною - це обумовлено відсутністю позитивних зрушень у встановленні ринкових відносин, розвитку конкуренції та залученні приватних інвестицій у підприємства галузі. Навіть загальнодержавна програма реформування і розвитку житлово-комунального господарства на 2009-2014 роки [1] декларує про:

- неефективність реформування галузі призвела, що призвела до критичного стану основних фондів підприємств житлово-комунального господарства;

- недосконалу тарифну політику, що зумовила хронічну і постійно зростаючу збитковість підприємств;

- недосконалу систему управління житлом та підприємствами житлово-комунального господарства та систему регулювання природних монополій, що призвела до неспроможності ефективної роботи у ринкових умовах підприємств і надання ними споживачам послуг належної якості;

- нестачу власних і бюджетних фінансових ресурсів, їх неефективне розміщення, відсутність дієвого механізму залучення позабюджетних коштів, зокрема не створення сприятливого інвестиційного клімату вітчизняним і міжнародним інвесторам і донорам, що не сприяють вирішенню завдань технічного переоснащення житлово-комунальних підприємств та розвитку комунальної інфраструктури;

- недосконалість системи соціального захисту населення у сфері надання житлово-комунальних послуг, недостатню поінформованість населення, неузгодженість норм законодавства щодо регулювання взаємовідносин споживачів і виробників/виконавців житлово-комунальних послуг зумовлюють зростання незадоволення серед населення.

Вище зазначене негаразди зберігаються й сьогодні та лише поглиблюються, що призводять до зростання кількості злочинів, вчинених на підприємствах, установах, організаціях ЖКГ, які виробляють та розподіляють електроенергію, газ, пару, гарячу воду (з року у рік вчиняється близько 1,5 тисячі злочинів, що завдають збитків суспільству і державі більш ніж на 120 мільйонів гривень, та за їх вчинення до кримінальної відповідальності притягується близько 300 осіб).

Одним з більш криміногенних є житлово-комунальні послуги, які є результатом господарської діяльності, спрямованої на забезпечення умов проживання та перебування осіб у жилих і нежилых приміщеннях, будинках і спорудах, комплексах будинків і споруд відповідно до нормативів, норм, стандартів, порядків і правил. Споживачем житлово-комунальних послуг визнається фізична чи юридична особа, яка отримує або має намір отримати житлово-комунальну послугу. Залежно від функціонального призначення житлово-комунальні послуги поділяються на:

1) комунальні послуги (централізоване постачання холодної та гарячої води, водовідведення, газо- та електропостачання, централізоване опалення, а також вивезення побутових відходів тощо);

2) послуги з утримання будинків і споруд та прибудинкових територій (прибирання внутрішньобудинкових приміщень та прибудинкової території, санітарно-технічне обслуговування, обслуговування внутрішньобудинкових мереж, утримання ліфтів, освітлення місць загального користування, поточний ремонт, вивезення побутових відходів тощо);

3) послуги з управління будинком, спорудою або групою будинків (балансоутримання, укладання договорів на виконання послуг, контроль виконання умов договору тощо);

4) послуги з ремонту приміщень, будинків, споруд (заміна та підсилення елементів конструкцій та мереж, їх реконструкція, відновлення несучої спроможності несучих елементів конструкцій тощо

Зловживання у сфері службової діяльності відбуваються й у регулюванні цін/тарифів на житлово-комунальні послуги, порядку їх формування та затвердження, а також плати за житлово-комунальні послуги. Залежно від порядку затвердження цін/тарифів на житлово-комунальні послуги вони поділяються на три групи:

1) перша група — житлово-комунальні послуги, ціни/тарифи на які затверджують спеціально уповноважені центральні органи виконавчої влади;

2) друга група — житлово-комунальні послуги, ціни/тарифи на які затверджують органи місцевого самоврядування для надання на відповідній території;

3) третя група — житлово-комунальні послуги, ціни/тарифи на які визначаються виключно за договором (домовленістю сторін).

Ціни/тарифи на комунальні послуги та послуги з утримання будинків і споруд та прибудинкових територій формуються і затверджуються органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування відповідно до їхніх повноважень, визначених законом.

Законодавством передбачено встановлення мінімальних норм житлово-комунальних послуг з метою забезпечення санітарно-гігієнічних вимог проживання людей та їх перебування в приміщеннях, забезпечення технічних вимог до експлуатації будинку (споруди), підтримання несучої спроможності конструкцій та експлуатаційних характеристик внутрішньобудинкових мереж і систем. До переліку мінімально необхідних житлово-комунальних послуг не можуть включатися послуги, ціни/тарифи, які визначаються виключно за договором (домовленістю сторін).

Відповідно до ст. 15 Закону України «Про житлово-комунальні послуги» мінімальні норми житлово-комунальних послуг, які визначають мінімальний перелік, мінімальні вимоги до кількості та якості житлово-комунальних послуг, затверджуються Кабінетом Міністрів України.

У той же час, існує ряд інших нормативно-правових актів, у тому числі й Кабінету Міністрів, які дають змогу окреслити поняття мінімальних норм житлово-комунальних послуг. Зокрема, вимоги щодо кількісних і якісних показників послуг визначені додатком до Правил надання послуг з централізованого опалення, постачання холодної та гарячої води і водовідведення, затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 21 липня 2005 року № 630 [2]. Згідно із зазначеними правилами послуги повинні відповідати:

- з централізованого постачання холодної та гарячої води — вимогам щодо якості і тиску води, температури гарячої води, а також розрахунковим нормам витрати води у точці розбору;

- з централізованого опалення — нормативній температурі повітря у приміщеннях квартири (будинку садибного типу) за умови їх утеплення споживачами та вжиття власником (балансоутримувачем) будинку та/або виконавцем заходів до утеплення місць загального користування будинку;

- з централізованого водовідведення — нормативам з відведення стічних вод за умови підтримання відповідного стану приміщень будинку та прибудинкової території.

Місцеві органи виконавчої влади або органи місцевого самоврядування мають право тимчасово визначати інші норми споживання, кількісні та якісні показники та режими надання послуг в порядку, що визначається Кабінетом Міністрів України. Тому, формування цінової політики зазнає значних зловживань з боку як державних службовців, так й посадових осіб місцевого самоврядування. Як видається державну політику щодо регулювання цін/тарифів на житлово-комунальні послуги, порядку їх формування та затвердження, а також плати за житлово-комунальні послуги, - має здійснювати єдиний орган виконавчої влади, наприклад Міністерство регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України.

Слід зауважити, що фактичні обставини призвели до того, що Президент України утворив Національну комісію, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг (НКРЕКП) [3], яка здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг, та державним колегіальним органом, підпорядкованим Президентові України і підзвітним Верховній Раді України. НКРЕКП є органом державного регулювання діяльності у сферах енергетики та комунальних послуг

Однак, такі кроки видаються шоковою терапією, яка доводить неспроможність держави контролювати ситуацію. Видається, що такі дії є лише фейковим відволіканням від, визначеної чинним законодавством, нормальної тарифної політики

підприємств, що надають житлово-комунальні послуги, а також детермінують вчинення злочинів у цій сфері.

На нашу думку, реформасистеми житлово-комунального господарства в Україні має враховувати ризики збільшення злочинів у цій сфері й тому насамперед передбачати:

- аналіз реального стану ЖКГ із відповідною деталізацією підгалузей, визначенням джерел їх фінансування;

- залучення міжнародних фінансових установ до моніторингу ЖКГ та забезпечення їх, спільно з громадськістю, доступу до реформування та розвитку цієї сфери;

- вивчення які підгалузі ЖКГ є інвестиційно привабливими, а які потребують залучення іноземних інвестицій;

- розширення громадського контролю, прозорості, гласності, відкритості у прийнятті рішень з питань реформування та розвитку ЖКГ, та участі громадян у цій діяльності;

- правового забезпечення регулювання відносин у сфері ЖКГ, зокрема щодо впровадження нових ефективних механізмів фінансування розвитку галузі та визначення стратегічно важливих напрямків співпраці з міжнародними фінансовими інституціями, проведення гармонізації національних стандартів ЖКГ до вимог Європейського Союзу;

- регулювання тарифної політики, на основі високоякісного надання житлово-комунальних послуг, зокрема якість має оцінюватись на основі вивчення громадської думки;

- конкретизація видатків, що закладаються та виділяються на реформування ЖКГ з Державного бюджету, міжнародних інституцій тощо;

- передбачити відповідальність осіб, що долучені до реформування цієї галузі, за нецільове використання чи розкрадання коштів, які виділені, та за негативний результат.

Список використаних джерел

1. Загально державна програма реформування і розвитку житлово-комунального господарства на 2009-2014 роки, затверджена Законом України від 24.06.2004 № 1869-IV - <http://zakon2.rada.gov.ua>.

2. Правила надання послуг з централізованого опалення, постачання холодної та гарячої води і водовідведення та типового договору про надання послуг з централізованого опалення, постачання холодної та гарячої води і водовідведення, затверджені Постановою Кабінету Міністрів України від 21.07.2005 № 630 - <http://zakon2.rada.gov.ua>.

3. Положення про Національну комісію, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг, затверджено Указом Президента України від 10 вересня 2014 року № 715/2014 - <http://zakon2.rada.gov.ua>.